

A franciaországi és a hazai mezőgazdasági termelői árak összehasonlítása

Magyarország határozott törekvése, hogy mielőbb az Európai Unió tagjainak sorába lépjen. A csatlakozás feltételei és várható következményei széleskörűen érintik a magyar mezőgazdaságot. Az áthidalásra váró nehézségek egyike a mezőgazdasági termelői árszínvonal különbsége. Kutatómunkánk e különbség jelenlegi mértékének megközelítő pontosságú számbavételére irányult.*

Az Európai Unió 15 tagországában a mezőgazdasági termelői árak – a közösségi befolyásolás ellenére, a helyi piaci erők hatására – távolról sem egységesek. A legfontosabb agrártermékek közös pénznemben (ECU-ben) kifejezett éves átlagára országonként 30–40 százalékkal, sőt annál is nagyobb mértékben tér el egymástól. (CE, 1994.) Az ár lényegesen alacsonyabb azokban az országokban, amelyekben az önellátás foka a 100 %-ot meghaladja, mint az importáló országokban.

A magyar mezőgazdasági termelői árak megítélésének összehasonlítási alapjául Franciaországot választottuk, amelynek társadalmi-gazdasági életében az agrárszférának hagyományosan kiemelkedő szerepe van. A francia mezőgazdaság adja az Unió (a 12 ország) mezőgazdasági termelésének negyedrészt, sokágazatú, exportra orientált, mezőgazdasági árszínvonala viszonylag – a többi tagországhoz képest – alacsony.

Két ország mezőgazdasági árainak összehasonlítása kényes kérdés. Különösen az a jelenlegi időszakban, amikor az árak mindkét országban változóban, élénk mozgásban vannak. A nyugat-európai országokban a közös agrárpolitika 1992-ben elfogadott reformja évről-évre csökkenti a reálárakat, amit a mezőgazdasági termelőknek fizetett jövedelemkiegészítő prémiumokkal ellensúlyoznak. Magyarországon viszont az áringadozások felerősödése mellett, 1994 második félévétől kezdve – a korábbi katasztrofális csökkenés után – megindult a reálárak növekedése.

Nem kaphatunk reális képet, ha nem térünk ki a francia mezőgazdasági termelők árcsökkenést kompenzáló, az adott év termelési eredményeitől független pénzügyi támogatására. A mezőgazdasági termelőknek nyújtott közösségi és nemzeti támogatások teljes körű áttekintésére azonban nem vállalkozunk.

A francia és a magyar mezőgazdasági termelői árak és árkompenzációk különbsége nem ad elegendő információt sem a mezőgazdasági termelés

* A kutatás a T 017881 sz. OTKA szerződés alapján folyik

jövedelmezőségének, sem pedig versenyképességének megítélésére, csupán támpontul szolgálhat a szélesebb körű vizsgálatokhoz.

A nemzetközi összehasonlítás nehézségei

A mezőgazdasági termelői árak nemzetközi összehasonlítása elé sok akadály tornyosul, mivel az egyes országokban érvényesülő feltételekről viszonylag kevés egybevethető statisztikai adat áll rendelkezésre. (Szász K., 1987.)

Az árak egybevetésénél felmerülő feladatok:

- a termékek (a minőség, a szezonális stb.) azonosítása;
- az árkondíciók (szállítási-, fizetési stb. feltételek) azonosítása;
- a pénznem (valutaárfolyam) azonosítása.

A statisztikailag mért árak gyakran átlagárak, az átlagos minőség megjelölése nélkül. A minőségi, területi szezonális differenciáltságot elfedik. Nem ismeretesek az árak alkalmazásának részletes feltételei sem. Példaként említjük, hogy Franciaországban a felvásárló 30 napon belül köteles a mezőgazdasági termék árát kifizetni, míg Magyarországon erre nincs biztosíték.

Jól azonosított, megbízható adatokat közöl az Európai Unió éves jelentése, amelyet a közösség mezőgazdaságának helyzetéről készítenek. A legfrissebb, 1994-ben kiadott kötetből azonban csak az 1992. évi árakat ismerhetjük meg, amit az idő már meghaladott. Minthogy a jelenlegi helyzet áttekintésére törekedtünk, az árak összehasonlítására az 1994. decemberi – 1995. januári adatokat használtuk fel, amelyeket a francia Mezőgazdasági és Halászati Minisztérium kiadványaiból, francia és magyar havi statisztikai közleményekből, illetve szakfolyóiratok információs rovataiból merítettünk. A különböző forrásokból származó adatok összevetése a hibalehetőségeket felnagyítja. Az egy kiragadott időpontra vonatkozó, feltételezésekkel és becslésekkel összeillesztett számítások csak nagyvonalú megközelítést adhatnak, tájékoztató jellegűek.

Meg kell még említenünk a nemzeti valuták átszámításának buktatóit. A valuták kereskedelmi árfolyama általában nem esik egybe vásárlóerő-paritásukkal. A francia frank és a magyar forint – mezőgazdasági termelőkre vonatkoztatott – vásárlóerő paritásának összehasonlítására nincs lehetőségünk. Így az árak átszámításánál csak a hivatalos valutaárfolyamot alkalmazhattuk. A francia frank forint árfolyama 1995. év elejétől július hó végéig mintegy 25 %-kal nőtt. Minthogy Franciaországban az infláció éves üteme 1,5–2 %-os, megengedhetőnek találtuk azt a megoldást, hogy az év eleji árakat az 1995. július 27-i árfolyamon (26,31 Ft/FRF) fejezzük ki hazai forintban. A forint nominális leértékelése azóta is folytatódik.

Az egyes termékek árának összevetésénél még bonyolultabb a termelői árszínvonalak összehasonlítása. Ezt a már említett tényezőkön felül az árutermelés szerkezetének különbözősége is jelentősen befolyásolja. Talán ez az oka annak, hogy nemzetközi elemzésekben sokkal inkább az árszínvonal változásának irányzatait vizsgálják, s kevésbé vállalkoznak az egyes országok mezőgazdasági termelői árszínvonalának párhuzamba állítására.

A főbb termékek árának különbsége

A magyar mezőgazdasági termelés szerkezetének hosszabb távú fejlesztési lehetőségeit jelentősen befolyásolják az Európai Unió piaci viszonyai. Az alkalmazkodáshoz tájékozódást nyújthat a főbb mezőgazdasági termékek jelenlegi franciaországi termelői árának ismerete, a hazai árakkal való összevetése.

Az árkülönbég termékenként nagyon eltérő. A vizsgált főbb termékeket az eltérés mértékétől függően négy csoportba oszthattuk be. Az első csoportba azok a termékek kerültek, amelyek hazai ára a legnagyobb mértékben marad el a franciaországi áráktól. Mérsékeltőbb, de ugyancsak igen jelentős az árkülönbég a magyar gazdák rovására a második csoportba sorolt termékeknél. A harmadik csoportba tartozó termékek francia és magyar ára 1995. év elején még nagyjából hasonló volt, de az azóta bekövetkezett árfolyam változás a rést kitágította. Végül a negyedik csoportba azok a termékek jutottak, amelyek hazai ára eléri, vagy némileg meghaladja a franciaországit. Az 1994. évi hazai felvásárlás mennyiségi adataival súlyozva az első csoportba az áruértékesítés 35, a másodikba 25, míg a harmadikba és a negyedikbe mintegy 20–20 százaléka tartozott.

a) Igen nagy árhátrány

A vizsgálat szerint a hazai termelői ár mintegy 60 százalékkal kisebb a franciaországinál a *kukorica*, a *cukorrépa*, a *tej* és a *vágómarha* értékesítése esetében.

Az Európai Unió kukoricatermésének több mint a felét a francia gazdák takarítják be. 1995. januárjában a felvásárlási ár ott 25.200 Ft/t, nálunk 9.700 Ft/t volt.

Az Európai Unióban a cukor piaca behatóan szabályozott. A közösség belső szükségletének ellátásához szükséges mennyiség ára kiemelkedően magas, ennél mintegy 30 %-kal alacsonyabb az előirányzott export mennyiség ára, míg az ezen felüli mennyiség csak világgiazi áron értékesíthető, ami például 1993/94-ben a közösségi intervenció árának nagyjából a fele volt. (CE, 1995.) A cukorgyárak a mezőgazdasági termelőknek "kevert" árat fizetnek, a szakmaközi egyezménynek megfelelően megkötött szerződés alapján. Az átlagos cukorrépa termelői ár, azonos minőségre vetítve, becslésünk szerint a hazainak legalább két és félszerese.

A tejtermelés a francia mezőgazdasági termelés legnagyobb ágazata. Hasonló arányú, mintegy 16 %-os a tej részesedése a hazai felvásárlás árstruktúrájában is. Franciaországban az ár stabil, a tejtermelés jövedelmezősége kedvező. 1991–1994. évek átlagában a 3,7 % zsírtartalmú tej ára, tejüzembe szállítva 57 Ft/liter volt (Frémy, D. et al, 1994.), ami az 1995. januári hazai árak több mint kétszerese.

A vágómarha termelés és értékesítés súlya a francia mezőgazdaságban jóval nagyobb, mint nálunk. 1995. januárjában a vágóbika és tinó termelői átlagára 340 Ft/kg, a beállítani való marháé 200 Ft/kg volt. Ettől messze elmaradtak a hazai árak, de az árkülönbég azóta csökkent.

b) Jelentékeny árhátrány

A termékek e csoportjába a búzát, az árpat, a zöldség- és gyümölcsféléket és a kommersz asztali bort soroltuk. E termékeknel az árkülönbőség 30–40 %-ra becsülhető.

A mezőgazdasági termelés egyik legfontosabb ágazata mind Franciaországban mind Magyarországon a búzatermelés. Franciaországban a búza vetésterületének 90 %-án termelnek lágy búzát, aminek termelői ára a vizsgált időpontban – a hazai 10.800 Ft/t-al szemben – 22.200 Ft/t volt. A közös agrárpolitika reformja a gabonaárak támogatását évről évre csökkenti.

Szinte megoldhatatlan feladat a zöldség- és gyümölcsárak színvonalának összehasonlítása. A francia adatforrások általában a nagykereskedelmi árakat közlik, amelyek feltehetően lényegesen meghaladják a termelői árakat. Például Bretagne-ban az ott nagy volumenben termelt zöldségféle, az articsóka termelői ára fele a nagykereskedelmi árak és csak negyedrésze a Párizsban érvényesített kiskereskedelmi eladási árak. Az 1995. márciusi nagykereskedelmi árak franciaországi átlagát a budapesti Nagykőrösi úti nagybani piac áraihoz hasonlítva termékenként más és más különbséget észlelhetünk. Előfordult az is, hogy a hazai ár volt magasabb, például a paradicsomé.

A francia mezőgazdasági termelők bevételeinek nagy hányadát, 21,4 %-át a szőlő-, illetve a bortermelés hozza. Ennek több mint a fele a minőségi borok eladásából származik. Az asztali borok termelői ára is széles skálán mozog, a minőségi boroké pedig sokszorososan meghaladja azt. 1994. decemberében a szerződés alapján értékesített kommersz asztali borért 11 szeszfokra számítva, átlagosan 72 ft-ot fizettek literenként a termelőknek. Szakirodalmi források szerint a hazai nagybani értékesítési ár az alföldi borvidéken 35–40, a minőségi borvidékeken 50–60 Ft volt literenként.

c) Kisebb árkülönbőség

A napraforgó, a vágójuh és a baromfifélék hazai termelői ára 1995. év elején, az akkori valutaárfolyamon számolva megközelítette a franciaországit. Az azóta bekövetkezett árfolyamváltozás hatására a rés 25–30 %-osra tágult.

Az Európai Unió napraforgó termésének több mint a felét Franciaország adja. Ennek ellenére a napraforgó súlya a mezőgazdasági végtermékben jóval kisebb, mint nálunk. A közös agrárpolitika 1992-ben elhatározott reformja megszüntette a napraforgó árának szabályozását, az a világpiacon ártól függ. A termelői ár 1995. január hónapban tonnánként 35.600 Ft, míg nálunk 27.800 Ft volt.

Behatóbb vizsgálatra lenne szükség a vágójuh árak összehasonlításához. Az ár ugyanis minőségi kategóriánként és szezonálisan tág határok között mozog. A hozzáférhető legfrissebb (1992. évi) adatok szerint az élőállatár 200–360 Ft/kg között helyezkedett el. Hazánkban 1994-ben 229 Ft/kg volt, átlagosan.

Nem rendelkezünk elegendő adattal a baromfiárak összehasonlításához sem. Franciaország e termékekben a közösség legnagyobb exportőre, az önellátás foka 143 %-os. A francia termelők 1995. januárjában az élő csirkéért 156 ft-ot kaptak, csökkenő árirányzat mellett az "A" osztályú vágott csirke nagykereskedelmi ára 1995 márciusáig 250 Ft/kg-ra mérséklődött. Magyarországon az ár 1995-ben jelentősen növekedett.

d) Magasabb hazai ár

Néhány termék – elsősorban a vágósertés és feltehetően az étkezési tojás hazai termelői ára meghaladja a franciaországit.

Sertéshúsból Franciaország nem önellátó. Az önellátás foka 85 % körül van. Az "U" minőségű vágósertés termelői ára 1995 január hó harmadik hetében – élősúlyra visszszámítva – 175 Ft/kg volt. Ezt az árat meghaladta az azonos minőségű vágósertés hazai felvásárlási ára. A hazai ár azóta tovább növekedett.

Az étkezési tojás termelői ára szezonálisan változik, ami megnehezíti az árszínvonal összehasonlítását. A francia mezőgazdasági termelők az étkezési tyúktojást 1995 év elején átlagosan darabonként 6,40 Ft-os áron értékesítették. Magyarországon az 1994. évi felvásárlási átlagár 6,10 Ft/db volt, ami magasabb januári árat feltételez.

Jövedelemkiegészítő támogatás

A francia gazdák az Európai Unió közös agrárpolitikája 1992. évben elhatározott reformja során a gabonaféléket és a kérődző állatfajokat sújtó árcsökkenés ellensúlyozására jövedelemkiegészítő prémiumot kapnak. Jóllehet az Unió elzárkózik attól, hogy e prémiumok finanszírozását a később taggá váló országokra is kiterjessze, megkíséreltük felmérni, hogy e prémiumok mekkora összeggel növelnék a magyar mezőgazdasági termelők bevételeit, ha azokhoz a közösség legnagyobb mezőgazdasági termelője, Franciaország feltételeivel azonos módon hozzájuthatnának.

A prémiumok fizetésének alapjául szolgáló termelési adatok becslésénél egyszerűsítő feltételezésekkel kellett élnünk. Eltekintettünk azoktól a kötöttségektől, amelyek a prémiumok fizetését korlátozzák, minthogy mezőgazdaságunk üzemi szerkezetének átalakulási folyamatában azok még hozzávetőleges pontossággal sem mérhetők fel.

A gabonatermelők – a korábbi időszak 3 évi átlagtermésére vetítve – tonnánként 9.300 Ft prémiumhoz juthatnának. Jövedelmüket azonban csökkentené a vetésterület 15 %-ának előírt ugaroltatása.

A napraforgó-termelők hektáronként 71.000 Ft prémiumra tarthatnának igényt. Ez több, mint jelenlegi teljes árbevételük.

Az állattartók – bizonyos mennyiségi megkötések mellett – tehenenként 25.000, növendékmarhánként 19.000, anyajuhonként 6000 Ft támogatásra számíthatnának.

Hozzávetőleges pontosságú számítások szerint a magyar mezőgazdasági termelők az Európai Unió tagországainak termelőivel akkor kerülnének azonos versenyhelyzetbe, ha e prémiumok fejében 150–200 milliárd Ft kifizetésre kerülhetne. Ez megtetézi a mezőgazdasági termelői árszínvonalban meglévő, hasonló nagyságú különbséget.

Az árszínvonal összevetése

Az árszínvonal különbségét befolyásolja, milyen árszerkezetet veszünk alapul. A francia mezőgazdaság végtermékének szerkezete alapján a különbség kisebb lenne, mint a hazai felvásárlás szerkezetében. Mégis helyesebbnek találtuk, hogy a 12

legfontosabb termék, illetve termékcsoport 1994. évi hazai felvásárlásának mennyiségi adatait használjuk fel erre a célra.

Számításaink eredményeként megállapíthattuk, hogy a magyar mezőgazdasági árszínvonal 1995. évi elején, 1995. július végi árfolyamon számolva mintegy 40 %-kal maradt el a franciaországitól.

Amint arra már utaltunk, az árak mindkét országban mozgásban vannak, a kép szinte hónapról-hónapra változik. A magyar mezőgazdasági termelői árszínvonal – a KSH közlése szerint – 1995 első félévében 34 %-kal haladta meg az előző év azonos időszakáét. Valószínű, hogy a mezőgazdasági reálárak megindult növekedése tovább folytatódik. Franciaországban viszont a mezőgazdasági reálárak csökkenése várható.

Az áralakulás irányzatai

Jóllehet az ármozgások feltételei és következményei a két országban különbözőek, érdemes az áralakulás eddigi, a legutóbbi években tapasztalt irányzatait összevetni.

Évszázados tendencia a mezőgazdasági termelői árak reálértékének csökkenése. Francia kutatók az egyes agrártermékek reálértékét hosszú távú idősorok alapján az átlagos munkabérhez viszonyítva mérik. 100 kg. búzáért a XVIII. század elején Franciaországban 300, a XIX. század elején 143, a XX. század elején 72 munkaóra átlagbért kellett fizetni. Ehhez 1984-ben már 4 munkaóra átlagbérére elegendő volt. 100 év alatt a vágómarha átlag-órabérben kifejezett ára az egytizedére, a vágósertése az egyhuzadára csökkent. 1910-ben 1 kg csirke ára 12 munkaóra, 1983-ban 0,6 munkaóra átlagbérével volt egyenlő. (Fourastié, J. et al, 1984.)

A mezőgazdasági termelői árszínvonal reálértéke 1990 és 1994 között Franciaországban 22, Magyarországon 28 %-kal lett kisebb.

Franciaországban folyamatos volt a reálárak csökkenése, együtt járt a nominális árak csökkenésével. 1994-ben a nominális árszínvonal a búza és az olajosmagvak árának csökkenése ellenére az előző évivel azonos maradt, mivel az árcsökkenéseket a burgonya, a bor, a vágósertés árának javulása ellensúlyozta.

Magyarországon az agrártermékeknel is folyamatos volt a reálárak csökkenése, a nominális árak azonban – az 1991-es évet kivéve – emelkedtek. Ez az irányzat csak 1994 év közepén változott meg. Azóta a háromévi hanyatlás után megindult a reálárak növekedése.

Franciaországban a kedvezőtlen mezőgazdasági áralakulást 1993 óta árkompenzációs támogatás ellensúlyozza. Nálunk viszont az árcsökkenést a korábbi állami pénzügyi támogatás nagy részének megvonása kísérte.

Az áralakulás néhány további összefüggését is érdemes szemügyre venni.

A nyugat-európai országokban a mezőgazdasági termelői árak csökkenése és a borulató távolabbi kilátások éreztették hatásukat a mezőgazdasági termeléshez szükséges ipari eredetű termelőeszközök és szolgáltatások, továbbá beruházási javak piacán. A termelőeszközök iránti kereslet visszaszorulásának tulajdonítható, hogy a beszerzési árak Franciaországban a vizsgált 5 év során nominálisan is csak kismértékben, mintegy 3 %-kal nőttek. A beszerzési árak reálértéke évről-évre csökkent, 1994-ben 9 %-kal volt alacsonyabb, mint 1989-ben. Ennél is nagyobb mértékben csökkent a folyó termelési költségeket érintő beszerzések reál-árszínvonala.

Magyarországon viszont az 1990-es évek elején a mezőgazdasági termelői árak zuhanását a termelőeszköz-árak ugrásszerű növekedése kísérte. 1992-ben és 1993-ban a kialakult aránytalanság csillapodott. A termelőeszközök reál-árszínvonala azonban még 1994-ben is mintegy 5 %-kal nagyobb volt az 1989. évinél, megtévezve ezzel a mezőgazdasági termelés jövedelmezőségének apadását. Az áralakulás következményei nyomon követhetők az ipari eredetű termelőeszköz-felhasználás és a termelési színvonal visszaesésében.

Nem érdektelen egy pillantást vetni az *élelmiszerek fogyasztói árának* alakulására. A jövedelmek változása mellett ez hat a belföldi piaci keresletre.

Franciaországban a mezőgazdasági termelői ármozgás együtt járt az élelmiszerek fogyasztói reálárának valamelyes csökkenésével. 5 év alatt a mezőgazdasági termelői árak reálértéke – amint arról már volt szó – 22 %-kal, az élelmiszer fogyasztói áraké 6 %-kal lett kisebb. A közös agrárpolitika reformjának első két évében beigazolódott az az előrejelzés, hogy a termelői árak leszorítását a vertikum láncolata felszívja, abból a fogyasztók érzékelhető mértékben nem részesülnek. Egyébként már hosszabb ideje megfigyelhető irányzat, hogy a fogyasztók élelmezési kiadásából a mezőgazdasági termelőkhez egyre kevesebb jut el. Például a kenyér árának 18, a sertéshús árának 50 %-a gyarapítja a mezőgazdasági termelők bevételeit.

Az utóbbi irányzat Magyarországon is jellemzővé vált, az áralakulás összefüggése azonban merőben eltérő. *1989 és 1994 között a mezőgazdasági termelői árak nominális színvonala a kétszeresére, az élelmiszer fogyasztói áraké a háromszorosára nőtt.* A mezőgazdasági reálárak 28 %-os csökkenése nem mérsékelte a fogyasztói árakat. Az élelmiszerek fogyasztói reál-árszínvonala – a fogyasztói árak inflációs rátájával mérve – 1994-ben lényegében azonos volt az 1989. évvel, sőt kismértékben, 0,6 %-kal meg is haladta azt. Az áralakulás nem volt egyenletes, mg 1991-ben és 1992-ben az élelmiszer fogyasztói árak növekedése elmaradt az inflációs rátától, 1993-ban és 1994-ben a fölé emelkedett.

A mezőgazdasági termékek belföldi értéktésének esélyét javítaná, hogy a termelői és a fogyasztói árak közötti nagymértékű arányeltolódás a mezőgazdasági termelői reálárak várható növekedésének időszakában bizonyos mértékig visszarendeződne. Állami eszközökkel ezt rövid távon aligha lehet elősegíteni. Sokkal inkább az ellenkezőjét: a rés az élelmiszerek általános forgalmi adójának növelésével, vám- és árfolyam-politikával támítható. Ez a törekvés pénzügyi körökben egyre-másra előtérbe kerül.

Itt említjük meg, hogy Franciaországban a növényi termékek hozzáadott érték adója 5,5 %-os, vágóállatokra és állati termékekre pedig ilyen adót nem vetnek ki.

Levonhatjuk azt a következtetést, hogy az árak harmonizációja nem szűkíthető le a mezőgazdasági termelői árak közelítésére, hanem az összefüggések szélesebb körére kell kiterjednie.

A mezőgazdasági termelői árak közelítésének lehetőségei

A hazai mezőgazdasági termelői árszínvonal csak olyan ütemben közeledhet a nyugat-európaihoz, ahogy a belső vásárlóerő növekszik, a magasabb árak a belső piacon érvényesíthetők. Ilyen irányzat egyelőre nem várható. Az egy főre jutó bruttó hazai termék (GDP) vásárlóerő egyenértékben Magyarországon 1990-ben az Európai

Unió átlagának 43, 1993-ban már csak 35 %-a volt. (Mahé, L. P. et al, 1995.) Elsősorban a hazai gazdasági növekedés megindulása, a gazdaság fellendülése szükséges ahhoz, hogy a belföldi vásárlóerő, az élelmiszerekért fizethető árak közeledjenek a franciaországihoz.

Az egyes termékek árának közelítésére többféle út nyílhat:

– jobban igazodhatnak az értékesítési árak a nyugat-európaihoz, ha az Európai Unió mérsékli, megszünteti a magyar áruk importálására kivetett pénzügyi terheket;

– tompíthatja az eltéréseket a hazai export-támogatási kulcsok fokozatos módosítása;

– lassú folyamatnak ígérkezik az egyes termékek termelési költség-arányainak közelítése, a termelés technikai színvonalában, minőségi jellemzőiben, szervezettségében meglévő különbségek kiegyenlítődése, a termelési költség elemeinek (földjáradék, munkabér, támogatások, pénzügyi terhek stb.) hasonulása. Megjegyezzük, hogy e téren az Unió jelenlegi tagországai között is igen nagyok a különbségek.

Az azonos versenyfeltételek kialakulását szinte lehetetlenné teszi az Európai Unió közös agrárpolitikai reformjának az a vonása, hogy a mezőgazdasági termelők árak csökkentését közvetlen jövedelemtámogatással ellensúlyozza. A magyar termelők behozhatatlan hátrányba kerülnek, ha ez a támogatás fennmarad, és ők nem juthatnak hozzá.

FŐBB FORRÁSMUNKÁK

CE (Comission européenne): La situation de l'agriculture dans la Communauté, Rapport, 1993. Brüsszel, 1994.

CE: La situation des marchés agricoles, 1994., Brüsszel, 1995.

Fourastié, Jean – Bazié, Beatrice: Pourquoi les prix baissent? Huchette, Párizs, 1984.

Frémy, Dominique et al: Quid, 1995. Editions Robert Lafont, Párizs, 1994.

Halmi Péter – Pálovics Béláné: AZ EU-tagság agrárgazdasági hatásmechanizmusai, kézirat, 1995.

július

INSEE (Institut national de la statistique et des études économiques): Bulletin mensuel de statistique. N° 4, Párizs, 1995. április

KSH: Statisztikai Havi Közlemények N° 2-3

Mahé, Luis Pascal et al: L'agriculture et élargissement de l'Union européenne aux pays d'Europe centrale et orientale CE, Brüsszel, 1995. január

Ministère de l'agriculture et de la pêche: AGRESTE, conjuncture générale, N° 2 Párizs, 1995. február

Pénzügyminisztérium: Ár, Piac, 1995. évi 4-5. szám

Szász Kálmán: A mezőgazdaság nemzetközi összehasonlításának módszerei, KSH Könyvtár és Dokumentációs Szolgálat, 1987.

BÉLÁNÉ PÁLOVICS

A COMPARISON OF THE AGRICULTURAL PRODUCTION PRICES IN FRANCE AND HUNGARY

(Summary)

Hungary's attachment to the European Union predicts harmonizing agrarian market relations. The author compared the Hungarian production prices at the end of 1994 and at the beginning of 1995 to those of French ones so as to assess the present differences. Hungarian prices proved to be 40 % lower on the average the extent differentiating by the product. The difference is the highest – about 60 % – in the prices of maize, sugar beet, milk and slaughter cattle. On the other hand home prices for slaughter pig and egg surpass those of France. Hungarian agriculturists however do not enjoy the advantage of the income supplementing bonus introduced in the European Union during the reform of the Common Agricultural Policy. Creating similar competition conditions will presumably meet a lot of difficulties.